కథా నిలయం
1480
శ్రీకాకుళం

జీవిత సత్యాలు

1

బస్సు దిగేసరికి, సామాను అందుకునేందుకు పనికుర్రవాడితో పాటు, ఇంకో యువకుడుకూడా వుండటం గమనించింది సుమిత్ర. గుడిసె బండిలో దిళ్లు అమర్చుకుని, పోలులో కూర్చుని బండి తోలుతున్న ఆ యువకుణ్ణి చూసింది. పాలేరు బండివెనక నడుస్తున్నాడు—సుమిత్ర అడిగేవాటికి సమాధానాలిస్తూ. 'నల్లగావున్నా కళగల మొహం' అనుకుంది సుమిత్ర. మధ్యమధ్య ఆ యువకుడివేపు సుమిత్ర చూడటం గమనించి, పాలేరువాడు, "మన నాగభూషణం అమ్మాయిగోరూ" అన్నాడు, ఆ ఒక్క పేరు సుమిత్ర కెంతో తెలియచేస్తుం దన్నట్లుగా. సుమిత్ర కేమీ అంతు చిక్కకపోయినా తలూపింది.

ఇంటికి చేరగానే తండ్రిని, తల్లిని చూసిన సంతోషం — మళ్ళీ స్వస్థలానికిచేరిన ఆ సంతృప్తి—వీటితో రెండురోజులబాటు నాగభూషణం సంగతే గుర్తులేదు సుమిత్రకి. ఆనర్సుపరీక్ష వ్రాసివచ్చిన తర్వాత సుమిత్రకి ఒక హుందాతనం అలవడింది.

మర్నాడే "పిన్నీ, పాఠం చెప్పవూ ?" అంటూ తయారైంది కొంచెం దూరపు బంధువు కూతురు — 12 ఏళ్ళ సీత. ప్రతి సెలవుల్లోనూ, సుమిత్ర పల్లెకి వెళ్ళడం — తనున్న నాలుగు రోజులూ

బంధువుల పిల్లల్లో చదువుకోవలసిన యీడువాళ్ళందరికీ పాఠాలు చెప్పడం మామూలు. సుమిత్ర వచ్చేసిన మూడోనాడు పిల్లలు అన్నీ మర్చిపోతార[u] మళ్ళీ సెలవులకి ప్రారంభం! అవే పుస్తకాలు, అవే గుణింతాలు.

కానీ యీమాటు క్రొత్త అట్టతోవున్న ఈ ఇంగ్లీషు ప్రైమరీ పుస్తకాన్ని కుతూహలంతో చూసింది సుమిత్ర. పేజీ తిప్పగానే కుదురైన అక్షరాలతో, ఇంగ్లీషులో సీతపేరు, ఆ పల్లెపేరు వున్నవి—ఒకటి, రెండు స్పెల్లింగు తప్పులతో.

"ఎవరు రాశారే సీతా యిది?" అన్నది—ఇక్కడ యింగ్లీషు వ్రాసేది ఎవరా అనుకుని.

"నాగభూషణం. మెట్రిక్యులేషను తప్పాడుగా. ఇంగ్లీషు మాట్లాడు తాడు కూడాను" అన్నది సీత. మెట్రిక్యులేషను అంటే పెద్ద చదువు క్రిందే లెఖ్క మరి.

"మనింట్లో ఎందుకున్నాడు?" అన్నది సుమిత్ర 'కాట్, రాట్' కళ్ళతో చదువుతూ.

"వాళ్ళనాన్న యిక్కడుంచి వెళ్ళాడు. పొలంపనులు నేర్చు కుంటూ, మళ్ళీ పరీక్షకి చదువుతాడుట. అసలు వాళ్ళు యిక్కడే యిల్లు కూడా కట్టుకుంటారట" అని చెప్పింది సీత. సీతకి అన్ని వ్యవహారాలు తెలుసు. ఎవరి కెంతపొలం కవులుకిచ్చిందీ, వాళ్ళ వ్యవసాయం ఏస్థితిలో వున్నదీ అన్నీ తెలుసు ఆ పిల్లకి. ముదిమాటలు మాట్లాడుతుంది.

సుమిత్ర పలకమీద రాసియిచ్చిన యింగ్లీషుమాటలు దిద్దుకుంటూనే, నాగభూషణం పుట్టుపూర్వోత్తరాలు, వాళ్ళ కుటుంబ వ్యవహారాలు అంతా చెప్పింది. మెట్రిక్యులేషనుపైన చదువు చెప్పించే స్తోమతలేదు నాగ

భూషణం తండ్రికి. పూర్తిగా వ్యవసాయంమీద బ్రతికే ఎత్తూలేదు. "మనం వున్నవాళ్ళం కాబట్టి—ఏదో పొట్టకి లోపం వుండదని యిక్కడుంచి వెళ్ళాడు"—ఇవీ సీత వాక్యాలు. "మనవాళ్ళబ్బాయే"—ఇదీ అతని అర్హత. నాగభూషణం స్థితి అర్థమైంది సుమిత్రకి. డి. హెచ్. లారెన్సు వ్రాసిన ఆ నవలకి తట్టుకోలేక అవస్థపడుతూవున్న సుమిత్రకి నాగభూషణాన్ని గురించిన ఆలోచన కొంత తెరిపియిచ్చింది.

* * * *

ప్రొద్దున్న పదకొండింటికి తండ్రికి కాలేజీ విశేషాలు చెబుతోంది సుమిత్ర. నాగభూషణం అప్పుడే వచ్చినట్లుగా వున్నాడు తెల్లవారు ఝామునసగా పొలానికివెళ్ళి. "ఏం నాగభూషణం! ఎందాకా వచ్చింది పని?" అని పలుకరించారు సుమిత్ర తండ్రి పరంధామయ్యగారు.

"తొమ్మిదిబళ్లు తోలామండీ" అని తలవంచుకుని అరుగుమీద కూర్చున్నాడు నాగభూషణం.

"చిట్టితల్లీ, ఓవల్టిన్ త్రాగలేదేం యివాళ్ల" అంటూ సుమిత్రతల్లి వెండిగ్లాసు పట్టుకొచ్చింది. గ్లాసు అందుకుని నోట్లో పెట్టుకోబోతూ నాగభూషణం వంకచూసి చటుక్కున ఆగింది సుమిత్ర.

పరంధామయ్యగారు యిదిచూశారు. ఆయన పకపకనవ్వి, 'ఏంతల్లీ? నాగభూషణం లాంటివాడికి యిల్లాటివి డజనైనా చాలవమ్మా. కష్టపడి పనిచేసేవాళ్లు చద్దన్నం మేలుచేసినట్లుగా మరేదీ చేయదమ్మా' అన్నారు.

నాగభూషణం తలెత్తి సుమిత్రవంక చూసి వెంటనే దించుకుని, సిగ్గుపడుతూ నవ్వాడు. అతని నుదుటినిండా చెమట; కణతలు ఎర్రగా వున్నాయి.

"రారా అబ్బాయి, వడ్డించాను" అంటూ కేకపెట్టింది సుమిత్ర నాయనమ్మ. సుమిత్ర, సీతకూడా మొగవాళ్ళతోనే భోజనాలకు కూర్చు న్నారు. ఒకళ్ళిద్దరు బంధువులు, నాగభూషణం వున్నారు అదేపం క్తిలో. సుమిత్ర బామ్మ ఆదరణకు పెట్టింది పేరు.

"ఇంకా స్త నేయి వేయనా? వేసుకోరా పిచ్చినాయనా, పాటుపడే వాడివి" అంటూ లాలనగా, ప్రేమగా ఆ ఆశ్రితుడికి ఆవిడ భోజనం పెట్టడం చూస్తే, సుమిత్రలో ఏదో ఆర్ద్రత కలిగింది.

భోజనంచేసిన గంటకల్లా పనికి వెళ్లిపోయాడు నాగభూషణం. వరండాలో పడక్కుర్చీలో కూర్చుని జీడిపప్పులు తింటున్న సుమిత్రకి దూరంగా పొలంలో కనిపిస్తున్నాడు అతను. గోగునార కాబోలు తీస్తు న్నారు. ఎప్పుడో తను ఆ ప్రాంతాలకువెళ్లి, ఆ వాసనకి డోకొచ్చి వెనక్కి వచ్చేసినట్లు జ్ఞాపకం సుమిత్రకి. కానీ అతను పనిచేస్తున్నాడు పాపం! అనుకుంది. తను ఆ వయస్సుకి హాయిగా ఇంటరు చదువుతూ అల్లారుముద్దుగా పెరుగుతోంది. నా అనేవాళ్లు దగ్గర లేకపోయినా, వళ్లు వంచి, బాధ్యత స్వీకరించి పనిచేస్తున్నాడు పాపం! సుమిత్ర తల్లి, తండ్రి ప్రత్యేకం పట్టించుకోరు అతన్ని గురించి. పెట్టే తిండికి చేసే చాకిరీకి సరిపోతుందా అని లెఖ్ఖకట్టేవాళ్లుకూడా వున్నారు తన దగ్గరబంధువుల్లో.

"దుక్కలా వున్నాడు, అర్ధశేరు తింటాడు" అని సీత తన స్నేహితులతో అంటుంటే విన్నది సుమిత్ర. ఒక్క బామ్మ తప్ప మరె వరూ ప్రత్యేకం ఆదరించి, 'అయ్యో నాయనా' అనరు. ఎవరితోనైనా ఆవిడ అల్లాగే ఆప్యాయంగా మాట్లాడుతుంది.

"పాపం! ఈ వయస్సులోనే యిల్లా..." నిద్ర ముంచుకొచ్చి ఆవలించింది సుమిత్ర.

* * * *

మూడు నాలుగు రోజులకి కొంచెం నోరెత్తి మాట్లాడ్డం మొదలు పెట్టాడు నాగభూషణం సుమిత్రతో. 'ఏమండీ మంచినీళ్లిస్తారూ' అనో, 'కలంయిస్తారూ' అనో పలుకరించేవాడు. అతను వ్రాస్తుంటే దీక్షగా చూస్తుండేది సుమిత్ర. జాలి నిండివుండేది ఆమె చూపుల్లో. ఒకటి రెండుసార్లు నాగభూషణం ఆ చూపుని చూశాడు. మొదట్లో సిగ్గుపడుతూ, ఆతర్వాత తమాషాగా నవ్వడం ప్రారంభించాడు.

సుమిత్ర తనవంక చూస్తున్న సంగతి ఎరుగున్నట్లుగా వుండేది అతని ప్రవర్తన. తమాషాగా తల ఎగరేయడం, జుట్టు వెనక్కి త్రోసుకోవడం, గుండీలు సరిచేసుకోవడం—మామూలే! సుమిత్ర పక్కకి తిరిగి నవ్వుకునేది. కుర్రాడు-చేష్టలు ఎక్కడికి పోతాయి! అనుకునేది.

వేసవికాలం—దొడ్లో మల్లెఅంటు ఆఏడు పూర్తిగా ఎండిపోయింది. సుమిత్రకి సాయంత్రం కాగానే మల్లెల వాసనమీదకి మనస్సుపోయేది. తెల్లని మల్లెమొగ్గలు కావాలని కోరిక—రెండుమైళ్ళదూరం పోవాలి వాటికోసం. బిడ్డకోరికలు చెల్లిస్తారు ఆమె తల్లిదండ్రులు. అడిగిందే తడవు అన్నీ వస్తాయి.

మల్లెలు, ఆ సౌరభం, ఆ చల్లదనం తనకు కావాలని—సాయంకాలాల్లో ఆ వాసనని చూస్తూ, ఏదో తీయని వేదనను కలిగించుకోవాలని—అదో ఆరాటం. ఇవన్నీ చెప్పుకోదు సుమిత్ర. ఏవైనా సరుకులు కావాలని పక్క గ్రామాలకి పాలేరు పోతుంటే రెండుమాట్లు పూలసంగతి చెప్పింది. పెసలు, కందులు శేర్లతోసహా జ్ఞాపకమున్నట్లుగా వీటిసంగతి జ్ఞాపకం వుండదు వాళ్లకి.

నాగభూషణం వెడుతున్నాడు ఒకసారి వెచ్చాలకోసం. వెడుతూ వెడుతూ వరండాలోకి తొంగిచూసి నవ్వాడు. "మల్లెపూలు తీసుకు

వస్తావా నాగభూషణం?'' అనుకోకుండానే అడిగింది సుమిత్ర. చిన్న వాడు కాబట్టి 'నువ్వు' అనవచ్చునని వాళ్లనాయనమ్మ చెప్పింది. తల వూపి వెళ్లాడు నాగభూషణం—

సాయంకాలం వీచే పిల్లగాలులు పెనుగాలులై, చిన్న చినుకులు పెద్దవై కుంభవర్షం—ప్రొద్దుపోయేవరకు కురిసింది.

దోవ అంతగా బాగుండదు. తాటితోపులు, దట్టంగా చెట్లు మామూలు గానే చిమ్మచీకటిగా వుంటుంది. ఈ వానలో ఆ దోవ చాలా ప్రమాదకరం. నాగభూషణం రాలేదని ఆరాటపడ్డారు యింట్లోవాళ్లు. పాపం నాగభూషణం తడిసిపోతాడేమో, యీ చీకట్లో వర్షంలో ఏమైపోతాడో—తెల్లవారి వచ్చినా బాగుండుననుకుంది సుమిత్ర.

అందరూ భోజనాలు చేసేశారు—ఇంక నాగభూషణం రాడని నిశ్చ యించుకుని. 11 గంటలకి వచ్చాడు నాగభూషణం. బట్టలన్నీ తడిముద్దలు. పాలేరు కూరలసంచీ పట్టుకుని వణుకుతున్నాడు. వెచ్చాలు మాత్రం కొట్లోనే వుంచివచ్చారట. సుమిత్రకి వళ్లు జలదరించింది యీ చిమ్మ చీకట్లో ఎల్లా వచ్చారు వీళ్లని.

కూరలన్నీ క్రింద గుమ్మరించి. వాటిలోంచి ఏరి, ఒక పెద్దపొట్లం అందించాడు సుమిత్రచేతికి నాగభూషణం. చల్లగా, యుగాల్లాగావున్న అతని వ్రేళ్లు తగిలాయి ఆమెకి. ఒక్క జలదరింపు! మల్లెపూలు! గుప్పున వాసనవేసింది. తెల్లగా, చల్లగావున్న పూలు!

"మల్లెపూలు తెచ్చావా?'' మృదువుగావుంది సుమిత్ర కంఠం. నాగభూషణం నవ్వాడు. ఆ చూపు, నవ్వు, అతని స్పర్శ-ఏమిటో—

తెల్లని ఆ మల్లెలు సుమిత్ర మనస్సుకి దాపుగాపోయి, ఆమె అనుకున్న కలతలు కలిగించనేలేదు ఆ రాత్రి. ఏదో చిన్న జీర, అపశ్రుతి!

* * * *

సుమిత్ర రిజల్ట్సు వచ్చాయి. ఫస్ట్‌క్లాసులో ప్యాసైంది. ఇంక పైదేశాలకు పోవడమా, ఉద్యోగం చేయడమా—అన్ని సమస్యలు చర్చిస్తున్నారు తల్లిదండ్రులు. ఇంట్లో విశ్రాంతిగానేవున్నా సుమిత్రకి మాత్రం ఏదో గందరగోళంగా వున్నది వాతావరణం.

నాగభూషణం చద్దన్నం తిన్నా, ప్రొద్దెక్కిన తర్వాత యింటికొచ్చి సుమిత్రపిన్నితోపాటు కాఫీ త్రాగుతున్నాడని, పొలానికికూడా ఇస్త్రీ చొక్కా వేసుకు వెడుతున్నాడని—సీత గడగడ చెప్పేస్తోంది మిత్రురాలితో. సుమిత్రకి అన్నీ వినబడుతున్నాయి. కుర్రాళ్లకి ఏదో చిన్న సరదాలు వుంటాయి. తను చూస్తుండగా, ఏదో చేయాలని ఆరాటపడుతున్నాడు ఆ కుర్రాడు. అందులో సందేహంలేదు. తనని ఆకర్షించాలని—

గులాబిరేకుల్లాంటి ఎర్రని పెదవులు మెల్లిగా విచ్చుకుని, ఆ మల్లె మొగ్గలు కొంచెం కనబడేలా నవ్వుకుంది సుమిత్ర. ఇల్లాంటి వుపమానాలన్నీ అద్దంముందు నిల్చున్నప్పుడు జ్ఞాపకం రాకతప్పవు సుమిత్రకి—ఆమె పెదవులు, పలువరస—అల్లాంటివే మరి. నిగనిగలాడే తన చేతులని, లేగులాబిలా కొంచెం కందినట్లుగా మెరిసిపోయే తన వేళ్లకొసలని చూసుకుని అనుకుంటుంది సుమిత్ర — మా వాళ్లు సుకుమారంగా పెంచారు నన్ను అని.

కుర్రాళ్లకి ఒకానొక వయస్సులో అందమైన ఆడపిల్లలంటే ఒక వింత ఆకర్షణ వుంటుందని సుమిత్ర అనుకునేది. అది ఒక కుతూహలం,

కేవలం పసితనం అనుకునేది సుమిత్ర. నాగభూషణం వయస్సు పద్దెనిమి దేళ్ళు మించదు. ఇతన్ని చూశాక తన అభిప్రాయాన్ని బలపఱచు కున్నది ఆమె.

కానీ—ఎందుకో అసందర్భంగానే వున్నది అతని ప్రవర్తన.

ఏదో పిండివంటచేయడం మొదలుపెట్టింది సుమిత్ర ఒక మధ్యాహ్నం. జీడిపప్పులు, నెయ్యి అన్నీ విరివిగా ఖర్చుచేసి, తిను బండారం తయారుచేసింది. అందరూ తిన్నారు—బాగున్న దన్నారు. సుమిత్రకి తినాలనిపించలేదు. ఆ సెగనుంచి లేచి, ముఖం కడుక్కొని వెళ్లి పడుకుంది, అలిసిపోయిందేమో మంచి నిద్రపట్టింది సుమిత్రకి. సాయంకాలం చల్లబడిన తర్వాత లేచింది. స్నానం చేసివచ్చి, తల దువ్వుకుంటుంటే నాగభూషణం వచ్చాడు.

చటుక్కున జ్ఞాపకంవచ్చి, "అమ్మా, నాగభూషణానికి మిఠాయి పెట్టవే" అన్నది సుమిత్ర.

"నువ్వు కూడా తింటావా ?" అన్నది సుమిత్రతల్లి లోప ల్నుంచే.

"ఆఁ" అని జడ అల్లుకోవడం మొదలుపెట్టింది.

"మీరు చేసి, మీరే తినకపోవడ మేమిటి ?" అన్నాడు నాగ భూషణం.

సుమిత్ర చిలిపిగా నవ్వింది. "నీకోసమే ఆగాను" — తనల్లా అనడం సమంజసం కాదని వెంటనే తోచింది. అతనిముఖం ఎర్రబడడం, తన ముంగురులని, చెంపలని అతను మరీ పరీక్షగా చూడడం అన్నీ

గమనించింది సుమిత్ర. ఏదో పనున్నట్లు అవతలి గదిలోకి వెళ్లింది ఆమె. నాగభూషణం మిఠాయిని పొగడటం విన్నది.

చీకటిపడేవేళ మళ్ళీ మల్లెపూలు వచ్చాయి సుమిత్రకోసం. ఆమె మనస్సు బాగుండలేదు. ఏమిటిదంతా ? ఏమైనా వెర్రి తనమా అతనికి అనుకున్నది సుమిత్ర.

తన వయస్సు ఇరవై రెండు. అతని వయస్సు మహా ఐతే పద్దెనిమిది ! అతనికి పాఠాలు చెప్పగలిగేంత చదువు చదువుకున్నది తను ! అతను పెద్ద అందమైనవాడుకాదు; తను అతని పోషకుల బిడ్డ. ఎందుకిల్లా ప్రవర్తిస్తున్నాడుయితను ? కొంచెం అహంకారం అతని స్వభావంలో_ఎందుకనో ?

తెలియనితనం కాదని సుమిత్ర గ్రహించుకుంది. ప్రయత్న పూర్వకంగా నాగభూషణం అలా ప్రవర్తిస్తున్నాడు. ఏమి ఆశించి యిల్లా చేస్తున్నాడు ? పూర్తిగా అతన్ని నిర్లక్ష్యంచేసే శక్తిలేదు సుమిత్రకి.

తెరలాగా అతని ఛాయ వస్తోంది ఆలోచనల్లోకి.

మర్నాడు బాగాచీకటి వుండగానే లేచి, స్నానం చేసింది సుమిత్ర. ఆకుపచ్చ చీరె కట్టుకుని, జుట్టు ఆరబెట్టుకుంటూ కోరడి దాటివెళ్లింది, పద్యాలు చదువుకుంటూ వెళ్లి చెరువుగట్టున బండమీద కూర్చున్నది. ప్రకృతి అంతా నిశ్శబ్దంగా వున్నది.

చెరువులో చప్పుడైతే ఉలిక్కిపడింది సుమిత్ర. నాగభూషణం కావడి వేసుకొని వచ్చాడు. బిందె ముంచుతూ తనవంకే చూస్తున్నాడు. అతని చూపులోనే వున్నది ఏదో అహంభావం. సుమిత్రకి మనస్సు బాగుండలేదు. ఏదో విరూపంగా అనిపించి వేరే వేపు చూపుమరల్చిందిఆమె.

కావడిబద్ద క్రింద పడేసిన చప్పుడైంది. అడుగుల చప్పుడు తన దాపుకు వచ్చి, తన వెనక ఆగినట్లు విన్నది సుమిత్ర.

చటుక్కున వెనక్కి తిరిగి, "ఏం కావాలి?" అన్నది.

"ఏమీ అక్కర్లేదు." అతను ఖంగారు పడలేదు ఆమె ప్రశ్నకు. ముందుకి వచ్చి, బండ ప్రక్కనే గడ్డిమీద కూర్చున్నాడు.

"చాలా అందమైనవారుమీరు." సుమిత్ర చటుక్కున కాళ్లు అవతలికి తీసుకుంది. ఓహో! అనుకుని మనస్సులో, లేని హుందాతనంతెచ్చుకుంది.

"ఐతే ఏవిటి?" అన్నది.

"మీరంటే యిష్టం నాకు." తెల్లగా మొగలిరేకులాగా వున్న సుమిత్రపాదం కొంచెం కదిలింది. చటుక్కున వంగి, చేతులతో ఆ పాదం పట్టుకుని ముద్దుపెట్టుకున్నాడు నాగభూషణం.

"ఛీ!" లేచి నిలుచున్నది. అతని మాటలు వినలేదు, అతని వంక చూడలేదు. అర్థంకాని చీకాకుతో, అసహ్యంతో విసవిస నడిచి యింట్లోకి వెళ్లిపోయింది సుమిత్ర.

తన పాదంమీద అతని ముద్దుబారిన చేతుల స్పర్శ రోజంతా తెలుస్తూనే వున్నది, ఎన్నిసార్లో కడుక్కుంది సుమిత్ర ఆ కాలుని.

నాగభూషణం ప్రవర్తనతో ఎక్కువ రోజులు చీకాకు పడనక్కర్లేకుండా సుమిత్ర ఆ మరునాడే పట్నం వెళ్లిపోయింది. నాగభూషణం ఆమె స్మృతిపథంలోనుంచి మెల్లిగా తొలగిపోయాడు.

* * * * * *

ఆనర్సు ప్యాసైన సుమిత్ర ఉద్యోగమూ చేయలేదు, విదేశ యాత్రకూ వెళ్లలేదు. ఒక భావుకుని ఆదర్శగృహిణిగా స్థిరపడింది.

ఒక రాత్రి, నీలందీపంకాంతిలో సోఫాలో కూర్చుని చదువుకుంటున్నది సుమిత్ర. కాళ్లు పైకి ముడిచిపెట్టుకుని, వెచ్చగా కూర్చుంది. ఆమెభర్త ఆ సోఫాలోనే రెండో మూలని కూర్చుని ఏదో వ్రాసుకుంటున్నాడు.

"ఏం సుమిత్రా! చలివేస్తోందా?'' అంటూ నవ్వాడతను ఆమె కూర్చున్న తీరుచూసి.

''ఊఁ. కాళ్ళుకూడా చల్లబడుతుంటే.''

'' ఏది చూడనీ '' అంటూ ప్రక్కకి వంగి, ఆమె తెల్లటిపాదాన్ని చేతితో స్పృశించి, ఆమె అరికట్టేలోపే చటుక్కున ముద్దుపెట్టుకున్నాడు.

సుమిత్ర వారించింది. రెండుసంవత్సరాలనాటి స్మృతులు సంఘటనలు మనసులో గిరుక్కున తిరిగాయి. అనుకోకుండానే అన్నీచెప్పింది భర్తకి ఆమె. అల్లాగ అన్నివిషయాలు ఆమెచేత చెప్పించేనేర్పుంది అతనికి మరి.

ఒక్కొక్క సంఘటనే మెల్లిగా జ్ఞాపకం చేసుకుంటూ చెప్పింది సుమిత్ర: ''నేను చూపించిన దయని అపార్థం చేసుకున్నాడు అతను. కాకపోయినా నా వయస్సుతో కూడా నిమిత్తం లేకపోయింది అతనికి. అతను అందగాడుకాదు, చదువుకున్నవాడుకాదు. అతనికి అన్నివిధాలా అధికురాలిని నేను. ఏమిటోమరి ఆ పిచ్చితనం? వయస్సు, విద్య, రూపం, అర్హత ఏమీ అడ్డురాలేదు అతనికి. తన అంతస్థు సంగతైనా చూసుకున్నాడుకాదు." సాలోచనగా లైటువంక చూస్తూ కూర్చున్నది సుమిత్ర.

"అలా ఎల్లాగ ప్రవర్తించగలిగాడండీ అతను? ఏమి ఆశించి, అనుకుని అల్లాచేశాడు?" అన్నది భర్తవేపు చూస్తూ సుమిత్ర.

అతను నవ్వి లేచి నుంచున్నాడు. ఆమె ఎదురుగావచ్చి, బుగ్గమీద చిటికెవేశాడు.

"ఏమీ అనుకోనక్కరలేదు, ఆశించనక్కర్లేదు. పిచ్చిపిల్లా, అతను మొగవాడు, నువ్వు ఆడదానివి—మిగిలిన విషయాలు నిమిత్తమాత్రాలు!"

అది ఎల్లాగ సాధ్యమౌతుందా అని రాత్రంతా ఆశ్చర్యపోయింది సుమిత్ర. కాని అదికూడా ప్రపంచంలోని మూలసత్యాలలో ఒకటేమోనను కుని, అర్థంలేని నవ్వునవ్వి, పడుకుని నిద్రపోయింది. [1957]